

MORGENBLADETS KRONIKK 27. JULI 1954

HÆRENS ROLLE I TYSK POLITIKK

Av overløge Johan Scharffenberg

II

HITLER FIKK MAKTEn på lovlig måte, bare to nazister kom med i hans regjering, dens flertall var konservativt. Visekansleren von Papen undervurderte Hitler, innbildte seg å kunne mestre ham og samtidig trekke fordel av hans enorme popularitet.

Det er ikke noe grunnlag for å gi hæren det politiske eller moralske ansvar for Hitlers opphøyelse. Bare ved et statskup kunne hæren hindret denne utvikling, men det kom ingen ordre fra hærens overhode president Hindenburg, og de som ikke godkjenner noen rett for hæren til å gripe inn i den politiske ledelse, har allerminst rett til å kritisere hærens passivitet.

Dessuten så navnlig mange yngre offiserer og soldater opp til Hitler som den nasjonale frelser fra ytre skam og indre nød.

Heller ikke for den videre politiske utvikling i 1933 hadde hæren ansvaret.

Ved riksdagsvalget 5. mars 1933 fikk nazipartiet 43.9 pst. av stemmene, men da det nasjonale folkeparti fikk 7.97 pst., hadde disse samarbeidende partier ialt 51.87 pst. av stemmene og 340 av riksdagens 647 representanter, 52.5 pst., altså et knapt fiertall.

Hitler ville ha en fullmaktslov som skulle gi hans regjering diktatorisk myndighet, men hertil trengtes 2/3 flertall i riksdagen. Han utestengte derfor grunnlovstridig kommunistenes representanter (valgt av 4848 100 velgere). Da det katolske sentrum under ledelse av prelaten Kaas stemte for fullmaktsloven, ble denne «Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich» vedtatt 24. mars 1933 med fire års gyldighet. Visstnok forbeholdt den presidenten visse rettigheter men 2. august 1934 ble Hitler selv president etter Hindenburgs død.

FULLMAKTLOVEN GRUNNLA Hitlers diktatur, skylden ligger hos riksdagen, ikke hos hæren. Den videre utvikling (oppløsning av alle andre partier enn det nazistiske, av fagforeningene o.s.v.) må forbigås her, bare forhold som gjelder hæren kan omtales.

Bruddet på Versaillestraktaten ved gjennomføring av alminnelig verneplikt og ved innmarsjen i den demilitariserte Rhinsonen ble hilst med begeistring av hæren og folket, utmeldelsen av Nasjonenes forbund ble godkjent ved folkeavstemning.

Forholdet til den paramilitære millionhær SA interesserte i høy grad hærledelsen. Stabschefen Røhm som Hitler hadde fått utnevnt til riksminister tross Hindenburgs uvilje, ønsket at SA skulle bli grunnlaget for den nye store nasjonale hær, derved ville Reichswehr tape meget av sin makt, det kunne ikke finne seg i å bli blandet med brunskjortene og satt under Røhms kommando.

Hitler regnet med Hindenburgs nær forestående død, det gjaldt derfor å sikre hærens støtte til at Hitler straks ble hans etterfølger.

EN AVTALE BLE TRUFFET mellom Hitler og krigsminister von Blomberg og andre høye offiserer på en reise med lommeslagskipet Deutschland i april 1934, til gjengjeld lovte Hitler å innskrenke SA's styrke og motsette seg Røhms planer. Det samme hadde han lovt den engelske regjering.

Det gikk rykter om at Røhm forberedte «en ny revolusjon» ved SA's hjelp, — noe bevis foreligger ikke, men Hitler bestemte seg for å slå til den 30. juni 1934. Røhm og andre SA-førere ble myrdet i Bayern ved hjelp av SS tropper under Hitlers overledelse. I Berlin sørget Göring og Himmler for blodbadet, — også general Schleicher og hustru

og hans medarbeider general von Bredow ble drept, — visekansleren von Papen fikk huserrest, to av hans nærmeste medarbeidere ble skutt o.s.v. Det samlede antall ofre er ukjent, mange hadde ikke spor av forbindelse med SA, men ble drept fordi de var anti-nazister.

Hitler hevdet at han hadde handlet som «Oberster Gerichtsherr» hvilket han slett ikke var. Regjeringen vedtok etter mordene en lov med tilbakevirkende kraft. (Papen deltok ikke i regjeringstøtten, hans underskrift ble tilføyet ved et falsum. Han trådte ut av regjeringen.)

DENNE MORDORGIE VAR lovstridig og unødig, det var ikke minste tegn til SA revolte, saken kunne vært behandlet etter gjeldende lov, men hærledelsen holdt seg passiv, tilfreds med at SS hadde foretatt mordene, og med at den ble kvitt konkurransen fra SA.

At SS senere avfødte en enda farligere konkurrent Waffen-SS under Himmlers ledelse, forutså generalene ikke. Det eneste de foretok, var å søke sine drepte kamerater Schleicher og Bredow rehabilitert.

Utvilsomt kunne hærledelsen stanset myrderiene, den pådrog seg et moralsk ansvar ved sin passivitet, men den hadde intet *legalt* grunnlag for inngripen, den ville ikke revoltere mot den lovlige regjering.

Ved Hindenburgs død 1. august 1934 vedtok regjeringen en lov som gjorde Hitler til president med den merkelige tittel «Reichskanzler und Führer». Kombinasjonen av stillingene som president og kansler stred mot forfatningen, ennvidere skulle presidenten for Reichsgericht (høyesterett) midlertidig ha fungert som president til nyvalg ved folkeavstemning hadde funnet sted.

NYORDNINGEN VAR KLART forfatningsbrudd, men hærledelsen godkjente den og hæren avla 2. august 1934 troskapsed til Hitler. Formularen lød tidligere på troskap mot forfatningen og presidenten, nu lød den bare på troskap mot personen Hitler.

Troskapseden hadde fra gammel tid en

mystisk makt over offiserenes sinn, derfor fikk den veldig innflytelse på deres senere holdning overfor Hitler, selv da de med stigende klarhet innså at hans krigspolitikk førte til fordervelse.

Offiserene hadde hatt lovlig grunn til å nekte troskapseden til det forrykte umenneske som så tydelig hadde røpet sin sanne natur. Neppe en eneste vegret seg. Dette er et alvorlig ankepunkt.

Ved folkeavstemningen 19. august 1934 godkjente 90 pst. av velgerne Hitlers usurpasjon av presidentstillingen. Kunne hæren utrettet noe overfor en så sterk folkestemming?

En viktig skildring av forholdet mellom Hitler og hæren skyldes den senere general Friedrich Hossbach. Som ung offiser ble han av hærens personalamt beordret til adjutant hos Hitler, han hadde denne stilling fra august 1934 til februar 1938.

I ET NØKTERNT og tillidvekkende lite skrift «Zwischen Wehrmacht und Hitler» (1949) meddelte Hossbach sine personlige inntrykk av Hitler og sine refleksjoner over dennes forhold til hæren. Han hadde ikke latt seg imponere av førerens personlighet og anså ham ikke som noe militært geni:

S. 13: «Hitler war Politiker, aber kein Soldat».

S. 22: «Nach meiner Kenntnis aus den Jahren 1934/1938 war Hitler ein völliger Ignorant in der Strategie und Taktik, und ich hatte den Eindruck, dass er diesen Gebieten ohne tieferes Interesse gegenüberstand.»

Det er derfor intet under at Hitler lenge følte seg usikker overfor de høyt kvalifiserte fagmenn i hærledelsen og i de første årene ikke grep personlig inn i oppbyggingen av den nye millionhær. I Riksdagen og ellers holdt han fredstaler og skjulte de planer han bar på, helt til et foredrag han holdt 5. november 1937 i rikskanselliet for krigsminister von Blomberg, hærens øverstkommanderende generaloberst von Fritsch, marinenes overbefalende generaladmiral Raeder, flyvåpnets overbefalende Göring, utenriksminister von Neurath og oberst Hossbach.

Forts. side 5.

100275